

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ได้มีการค้นพบความรู้ มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา รวมทั้งมีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกันทั่วโลก โดยเฉพาะการติดต่อรับข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต จากกระแสแห่งโลกไร้พรมแดน และกระแสผลักดันต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ประเทศไทยต้องแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ดังนั้นผู้ที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมนี้ได้อย่างสมบูรณ์ต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” และเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education) (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, 2540)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยนับแต่เริ่มจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบได้มุ่งให้การศึกษาก่อนเป็นการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง หรือจากผู้ที่มีความรู้มากกว่าไปสู่ผู้ที่มีความรู้น้อยกว่า และมองความรู้เป็นเหมือนข้อมูลสำเร็จรูปที่บรรจุอยู่ในตำราและตัวครู อาจารย์ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น การศึกษาของไทยที่ผ่านมาจึงเป็นการศึกษาที่ใช้วิธีการเรียนแบบท่องจำเป็นสำคัญ (วิทยากร เชียงกูล, 2541) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบนี้เป็นการพึ่งผู้อื่น เลียนแบบทำตามผู้อื่นในการเรียนรู้ ผู้เรียนจึงขาดกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและผลจากการเรียนรู้ก็ไม่ได้ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” และทั้งไม่เป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของคนยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้นกระแสการพัฒนาจึงได้ผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษาของไทย เพื่อปฏิรูปสมรรถภาพการเรียนรู้ของคนไทยให้สามารถรับความรู้ได้อย่างกว้างขวาง หลากหลายถึงข้อเท็จจริง และสามารถสร้างความรู้และความคิด คุณค่า และการกระทำขึ้นใหม่อย่างถูกต้อง และสร้างสรรค์กับความเป็นจริงของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง และเพื่อให้ประชาชนคนไทยสามารถจะรักษาสืบทอดและพัฒนาคุณลักษณะไทย และสังคมไทยให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์กับสภาพของสังคมไทยและสังคมโลก

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) เป็นแผนพัฒนาคุณภาพ การเรียน การสอน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถ ของตนได้เต็มตามศักยภาพและมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม เป็นผู้รู้ จักคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผล และผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ รู้วิธีการ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีทักษะที่จำเป็นต่อ การพัฒนาคน พัฒนาอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 ได้กำหนดความ มุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 และ 7 ไว้ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่าง กาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การ- ปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มี ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษามลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญของระบบการศึกษา 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับรูปแบบ แรก คือ การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา และการวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่ แน่นนอน รูปแบบที่สอง คือ การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่ง เป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มและรูปแบบสุดท้ายคือ การศึกษา ตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความ พร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่ง ความรู้อื่น ๆ

เมื่อวิเคราะห์จุดเน้นจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ถึงพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นผู้ ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้คุณค่าและความสำคัญกับรูปแบบที่การศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ และ เมื่อวิเคราะห์หาลึกลงไปถึงสมรรถภาพอันเป็นคุณสมบัติสำคัญในตัวผู้เรียนที่จำเป็นต้องมี จะพบว่า การจะพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถพึ่งตนเองใน การเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์นั้น ผู้เรียนต้องมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่ม การเรียนเอง โดยวินิจฉัยความต้องการในการเรียนของตน กำหนดเป้าหมาย และสื่อการเรียน ติดต่อกับบุคคลอื่น หาแหล่งความรู้ เลือกใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้ เสริมแผนการเรียนรู้ และประเมิน ผลการเรียนของตน ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ (Knowles, 1975)

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจมานาน ดังเช่นสมัยพุทธกาลสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัส รู้ได้ด้วยพระองค์เอง ก็เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หรืออย่าง Plato Socrates และ Aristotle ก็มีชื่อเสียง มีความรู้ เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปก็เนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยการนำตน เอง ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรพัฒนาให้ เกิดขึ้นกับทุกคน ดังนั้นนักการศึกษาจึงให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง (คณาพร คมสัน, 2540 และสุวรรณา มหะกร, 2533) เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสำคัญมากต่อ การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพและกระบวนการทางจิตวิทยา ของมนุษย์ คือเมื่อแรกเกิดมนุษย์จะต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยได้รับการดูแลปกป้องจากพ่อแม่ แต่เมื่อ โตขึ้น มนุษย์จะต้องการความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และลดการพึ่งพาผู้อื่น ลง พัฒนาการเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองถือว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิด การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และแนวคิด สำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเป็นทักษะและเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญมากสำหรับ การอยู่รอดของมนุษย์ในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่เสมอ (Knowles, 1975)

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ปรากฏและเป็นที่ยอมรับถึงมาก คือ การศึกษาของ Guglielmino (1977) (อ้างถึงในนรินทร์ บุญชู, 2532 และ สมคิด จิตระดมน์, 2538) ซึ่งได้สร้างแบบทดสอบที่ชื่อว่า Self-directed Learning Readiness Scale (SDLRS) โดยใช้เทคนิคเดลฟายโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ ประกอบที่สำคัญที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แล้วนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบได้ทั้งหมด 8 ด้าน คือ (1) การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (2) มโนมิตของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มี

ประสิทธิภาพ (3) มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (4) มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (5) มีความรักในการเรียน (6) มีความคิดสร้างสรรค์ (7) มองอนาคตในแง่ดี (8) สามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา แล้วนำองค์ประกอบที่ได้มาสร้างแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (SDLRS) (Self-Directed Learning Readiness Scale) มีจำนวนคำถามทั้งหมด 58 ข้อ เครื่องมือนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในหลายประเทศ

คำว่า “self-directed learning” ในประเทศไทยได้มีผู้นำมาแปลเป็นภาษาไทยไว้หลายคำดังนี้คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (สุวรรณา ยะนกร, 2533; สองหล้า เทพชาวันนะ, 2534; สุภมาศ ทองใส, 2535; จุฑารัตน์ วิบูลผล, 2539; คณาพร คมสัน, 2540 และทองคำ จิตรอำมาตย์, 2540) การเรียนรู้โดยการนำตนเอง (ชัยฤทธิ์ โภธิสุวรรณ, 2540 และพิทักษ์ อักษร, 2540) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (นฤมล เกื้อนมา, 2538; สมคิด อิศระวัฒน์, 2538, 2540; วิไลพร มณีพันธ์, 2539 และรุ่ง แก้วแดง, 2541) และการเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง (ทองจันทร์ หงส์ดามรงค์, มมป.)

สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นเมื่อนรินทร์ บุญชู (2532) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยนำแบบวัด Self-directed Learning Readiness Scale (SDLRS) ของ Guglielmino (1977) มาแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบและทดลองใช้กับนักศึกษาไทย และหาค่าความเชื่อมั่นได้ 0.84

หลังจากนั้นได้มีผู้นำแบบวัด Self-directed Learning Readiness Scale (SDLRS) ไปใช้วัดลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับกลุ่มตัวอย่างอื่นอีกหลายกลุ่ม เช่น สองหล้า เทพชาวันนะ (2534) ใช้วัดกับกลุ่มของนักศึกษาทางไกลระดับชั้นมัธยมปลายในจังหวัดนครปฐม สุภมาศ ทองใส (2535) ศึกษาในกลุ่มผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนประเภท อาชีวศึกษา ศศิธร กุลสิริสวัสดิ์ (2537) ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา จุฑารัตน์ วิบูลผล (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร นฤมล เกื้อนมา (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข วิไลพร มณีพันธ์ (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงานกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกลุ่มพยาบาลประจำการ โรงพยาบาล

ของรัฐ กรุงเทพมหานคร ทองคำ จิตรจามาตย์ (2540) ศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พิทักษ์ อักษร (2540) ศึกษาในกลุ่มของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ส่วนมานพ วงศ์สาขา (2541) ได้ศึกษากับกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดมุกดาหาร แต่ได้สร้างแบบสอบถามเองโดยใช้องค์ประกอบ การเรียนรู้ของโนลส์ (Knowles) 5 ด้าน ได้แก่การวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน การวางแผนการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ และการประเมินผล เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นการสร้างสถานการณ์ที่เป็นตัวแทนของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน และคำตอบแต่ละคำตอบจะเป็นตัวแทนระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นอกจากจะมีการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้แบบวัดแล้ว ยังมี การศึกษาลักษณะการเรียนด้วยการนำตนเองโดยวิธีวิจัยเชิงคุณลักษณะ เช่น สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย พบว่า คุณสมบัตินี้ของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง คือต้องเป็นคนช่างสังเกต ช่างคิด วิเคราะห์ เป็นนักปฏิบัติและเป็นนักประเมินผล มีความเพียรพยายาม มีความตั้งใจจริง ใช้วิธีคิดและลงมือทำเองก่อน ถ้าไม่ได้จะสอบถามจากผู้รู้ แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้คือการทดลองทำด้วยตัวเอง ผู้รู้ หนังสือ เพื่อน และการดูงานสำหรับ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองคือบุคลิกภาพของพ่อแม่ หรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด วิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมเมื่อเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่และวิธีการสอน

นอกจากนั้น สมคิด อิศระวัฒน์ (2540) ได้ศึกษาลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูของคนไทยในชนบท ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และการจัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน

ลาวัลย์ ทองมนต์ (2541) ได้เปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองระหว่าง ครูนักวิจัยและครูที่ไม่เป็นนักวิจัย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณลักษณะ โดยใช้แนวคิดและเครื่องมือของ Guglielmino (1977) คือ Self-directed Learning Readiness Scale (SDLRS) พบว่า ครูนักวิจัยมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่าครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ครูนักวิจัยมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 7 ใน 8 ด้านที่สูงกว่าครูที่ไม่เป็นครู นักวิจัย คือการเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ มโนคติของตนเองด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อ

การเรียนรู้ของตนเอง การมีความรักในการเรียน การมองอนาคตในแง่ดี และสามารถใช้ทักษะ การศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับด้านที่ไม่แตกต่างคือ การมีความคิดริเริ่มสร้าง สรรค์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยคือเรียนรู้ด้วยความสนใจ มีตนเอง เป็นแหล่งข้อมูลของตนเองและรู้วิธีในการเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัย คือบุคลิกลักษณะของครูนักวิจัย แหล่งการเรียนรู้ใน โรงเรียนและชุมชน ครอบครัวและผู้ร่วมงานของครูนักวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าส่วนใหญ่เน้น ไปที่กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่หรือเป็นการเรียนในระดับอุดมศึกษา การวิจัยในเรื่องนี้กับ กลุ่มผู้เรียนที่เป็นเด็กหรือระดับประถมศึกษาในขณะนี้ยังมีจำนวนน้อย ซึ่งเมื่อพิจารณา ความเคลื่อนไหวของกระแสการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนรู้ในประเทศไทยในการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองปรากฏชัดเจนในแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้จาก นวัตกรรมการศึกษาที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ เรียนด้วยตนเอง รูปแบบของการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางนั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่ ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ การสอนแบบโครงงาน ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในขณะนี้ (คณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) เนื่องจากรูปแบบเป็นที่ยอมรับว่าช่วยพัฒนาทำให้เกิดทักษะ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างชัดเจน

การสอนแบบโครงงานเป็นวิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาด้วยตน เอง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงาน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่ ปัญหาที่นักเรียนสนใจและอยากรู้คำตอบจึงได้ทำการวางแผนแก้ปัญหา ศึกษาค้นคว้าข้อมูล รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจจากเรื่องต่าง ๆ ที่ได้เรียนมา ลง มือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการและทักษะต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐาน สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษา ค้นคว้าของตนเองหรือกลุ่มเผยแพร่แก่ผู้อื่นต่อไป ภายใต้การแนะนำปรึกษา และการดูแลของครู หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ

จากรูปแบบการสอนแบบโครงงาน เป็นการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่ง Kennedy (1982) (อ้างถึงในพรชูลี อาชวอำรุง, 2542) ยังสนับสนุนเรียกร้องให้มีการสอน โดยโครงงานมากขึ้น โดยมีผลงานวิจัยยืนยันว่า การสอนโดยวิธีนี้ดึงดูดเอาความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญพิเศษของแต่ละคนออกมาให้เห็นได้ชัดเจน และบูรณาการได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งการนำตนเองก็เป็นสมรรถนะหนึ่งที่ได้จากการทำโครงงาน

การสอนแบบโครงงานนั้นควรเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นการสร้างทักษะต่าง ๆ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต ซึ่งทางสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ได้สนับสนุนให้มีการสอนแบบโครงงาน มีการจัดอบรมสัมมนา ซึ่งผลจากการประชุม พบปัญหาว่าครูไม่สามารถประเมินการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะในมิติของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีพบว่า ความรู้ในการวิจัยในเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองถูกพัฒนาตามแนวความคิดของนักวิจัยในประเทศทางตะวันตก และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ใหญ่ และจากการที่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรได้รับการปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ทั้งการปฏิรูปการศึกษามีเป้าหมายการจัดการศึกษาที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมุ่งปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของตนเองสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ที่ผ่านมามีการวัดเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเน้นการวัดความพร้อมด้วยการนำตนเองของกลุ่มผู้ใหญ่ โดยใช้เครื่องมือวัดความพร้อมในการเรียนรู้ที่เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ดังนั้นเมื่อได้ส่งเสริมให้ครูมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับนักเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน ครูยังมีปัญหาในเรื่องการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพราะขณะนี้ยังไม่มีเทคนิคและเครื่องมือที่ชัดเจนที่จะช่วยครูและนักเรียนในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน จึงควรมีการพัฒนาในเรื่องเทคนิคและเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงงานของนักเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาเทคนิคการจัดเก็บข้อมูลเพื่อวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับ นักเรียนประถมศึกษาในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน ซึ่งผลจากการทำวิจัยในเรื่องนี้น่าจะช่วยให้เกิดความรู้ และเทคนิคการจัดเก็บข้อมูลอันจะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์เพื่อช่วยครูในการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาและเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากรอบโครงสร้างในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงงานของนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาเทคนิคและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงงานของนักเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาคุณภาพของเทคนิคและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงงานของนักเรียนประถมศึกษา โดยการศึกษาจะตรวจสอบในเรื่อง

3.1 ความครอบคลุมและเหมาะสม

3.2 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเขียนรู้
ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ

3.3 ความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัด
การเขียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู และนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 ที่กำลัง
เรียนรู้ด้วยการเรียนการสอนกิจกรรมโครงการ เนื่องจากการเรียนการสอนโครงการควรเริ่มตั้งแต่
ระดับประถมศึกษา และนักเรียนมีความสามารถในการจดบันทึกการเรียนของตนเองได้

โดยกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาว่าเป็นโรงเรียนที่มีการจัด
การเรียนการสอนกิจกรรมโครงการในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในภาคการศึกษาต้น ปี
การศึกษา 2544

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นความสามารถใน
การรับผิดชอบในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้
ด้วยการนำตนเองจะครอบคลุม 7 ขั้นตอน คือ วิเคราะห์ความต้องการ กำหนดจุดมุ่งหมาย
ออกแบบแผนการเรียนรู้ ปฏิบัติการเรียนรู้ ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ
และชื่นชมในผลงาน ซึ่งสำหรับนักเรียนประถมศึกษาการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถ
วัดได้ด้วยเทคนิคการบันทึกการเรียนรู้ของตนเอง โดยใช้คะแนนจากเครื่องมือสมุดบันทึกการเรี
นรู้ของตน

2. กิจกรรมโครงการ หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เลือกและ
สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกตามความสนใจด้วยตนเอง โดยอาศัยทักษะ
ทางปัญญาหลาย ๆ ด้าน ทั้งที่เป็นทักษะขั้นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้และทักษะขั้นสูงที่จำ
เป็นในการคิด และสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

3. เทคนิคและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
หมายถึง วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรม
โครงการของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการบันทึก
การเรียนรู้ของตนเองอย่างมีขั้นตอนของนักเรียน ซึ่งการบันทึกการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ประกอบ

ด้วย 7 ขั้นตอน คือ วิเคราะห์ความต้องการ กำหนดจุดมุ่งหมาย ออกแบบแผนการเรียนรู้ ปฏิบัติการเรียนรู้ ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ และชื่นชมในผลงาน เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองใน กิจกรรมโครงการตามเทคนิคนี้ คือ "สมุดบันทึกการเรียนรู้ของฉัน" ประกอบด้วย 9 หัวข้อ คือ "มารู้จักตนเองกันดีกว่า" "สำรวจตนเองอย่างลึกซึ้งและตัดสินใจเลือกทำโครงการ" "จุดมุ่งหมาย ของการทำโครงการ" "วางแผนขั้นตอนในการทำโครงการ" "สังเกตและบันทึกผลงานเพื่อการปรับปรุงงาน" "ประเมินผลงาน" "ประเมินตนเอง" "สรุปผลการเรียนรู้" และ "นำเสนอผลงาน" ผล การบันทึกสามารถวัดออกมาเป็นคะแนนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ แล้ว แปลผลตามเกณฑ์การให้คะแนนสมุดบันทึกการเรียนรู้ของฉัน

4. นักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ

5. คุณภาพของเทคนิคเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในกิจกรรมโครงการ หมายถึง คุณสมบัติของเครื่องมือที่ดีของเครื่องมือใน 3 ลักษณะ คือ ความครอบคลุมและเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัด การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ

6. ความครอบคลุมและเหมาะสม หมายถึง คุณลักษณะของเครื่องมือในการบันทึก การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ที่พิจารณาจากเครื่องมือ "สมุดบันทึกการเรียนรู้ของฉัน" ว่ามีสาระ สำคัญที่ความครอบคลุมเนื้อหาตามโครงสร้างการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรม โครงการ ทั้งมีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดย ความครอบคลุมและความเหมาะสมนี้ประเมินจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และจาก การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูที่ใช้สมุดบันทึกการเรียนรู้ของฉัน

7. ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเองในกิจกรรมโครงการ หมายถึง คุณลักษณะของเครื่องมือในการบันทึกการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเอง ที่พิจารณาจากการยอมรับของครูและความสามารถในการนำสมุดบันทึก การเรียนรู้ ของฉันไปใช้สอนควบคู่กับการทำกิจกรรมโครงการของนักเรียน และการยอมรับของ นักเรียนและ ความสามารถของนักเรียนในการทำกิจกรรมโครงการตามขั้นตอนในสมุดบันทึก การเรียนรู้โดย ไม่มีครูเป็นผู้สอน

8. ความเป็นประโยชน์ของในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเขียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ หมายถึง คุณลักษณะของเครื่องมือในการบันทึกการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ที่พิจารณาจากความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่ใช้สมุดบันทึกการเรียนรู้ของชั้น ในประเด็นด้านความสามารถของสมุดบันทึกการเรียนรู้ของชั้นในการช่วยเหลือนักเรียนในการทำกิจกรรมโครงการในด้านต่าง ๆ ความเป็นประโยชน์ของสมุดบันทึกการเรียนรู้ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการทำกิจกรรมโครงการ การช่วยครูในการสอนกิจกรรมโครงการ การช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ การช่วยครูเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ และการช่วยครูในการประเมินการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กรอบโครงสร้างในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. ได้เทคนิคการจัดเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่เหมาะสมในการวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในกิจกรรมโครงการของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีประโยชน์ต่อครูในการจัดการเรียนการสอนและการจัดเก็บข้อมูล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพต่อไป